

לבושות שחורים בכותל המערבי

הרב ישראל דנדרוביץ, ערד

שאלה מצמררת: מי הן אותם נשים לבושות שחורים שהתגלו לגדולי ישראל בכותל המערבי? התשובה: זה לעומת זה עשה אלוקים! יש שזו הייתה 'קליפה גדולה' מהסטרא אחרא, ולהבדיל – יש שזו הייתה השכינה הקדושה בכבודה ובעצמה • יש והמפגש עם כוחות הטומאה הסתיים באופן טראגי, ויש שהתגלות השכינה האריכה את חיי הזוכה לכך • מחקר מקיף על הגרסאות השונות לסיפורים אלו מן העבר ועד לחזיונות בני ימינו • הנה זה עומד אחר כְּתָלָנו

והיא הייתה קליפה גדולה

על אגדה מסתורית שרווחה בירושלים לפני שנות דור, העוסקת ברבינו חיים בן עטר בעל 'אור החיים' הקדוש ובדמות אשה שחורה שנתגלתה אליו, כותב רבי יוסף בן נאיים בספרו 'מלכי רבנן' (ירושלים תרצ"א, אות ח, דף לה א):

"עוד שמעתי באומרים לי, דכשהלך לעיר הקודש ירושלים, בהיותו עומד בכותל מערבי, משתטח ומפיל תחינה, ראה דמות אשה שחורה עומדת נגדו, והיא הייתה קליפה, ואמרה לו שהיא רודפת אחריו בזאת השנה. ובעוונות פגעה בו מדת הדין ובשנה ההיא נשלמו ימי חייו ועלה אל האלהים, זיע"א."

ואחריו מספר זאת כותב תולדותיו, רבי יוסף חיים ילוז, בספר 'ילקוט יוסף' (ירושלים תרצ"ד, בתולדות עמ' 32):

"וההגדה אשר בפי אנשי ירושלים הזקנים תספר מה ששמעו מפי הזקנים שלפניהם וכו', כי בעת שבא לעיר הקודש ירושלים ת"ו, בהיותו עומד ומשתטח בכותל מערבי ומפיל תחינתו, וירא והנה דמות אשה שחורה עומדת לנגדו. והיא הייתה קליפה גדולה. ואמרה לו שהיא רודפת אחריו בזאת השנה. ובעוונותינו הרבים שכן היה, כי פגעה בו מדת הדין ובאותה שנה נשלמו ימי חייו ועלה אל האלהים."

זוהי מסורת מרעידה ומרטיטה שעוברת איש מפי איש, כבר למעלה ממאתיים וחמישים שנה. תחילתה בשנים תק"ב (השנה בה הגיע רבינו האור החיים הקדוש לעיר הקודש ירושלים)

ותק"ג (השנה בה נסתלק ועלה בסערה השמימה), והיא נמסרת בלחישה, כביכול ליבא לפומא לא גליא.

וכך היא סודה של אותה מסורת: קליפה נוראה נתלבשה לה בדמות אשה שחורה, והיא התגלתה לרבינו האור החיים הקדוש ואמרה לו כי היא רודפת אחריי בזאת השנה! וכך הוה, כי רוח אפינו משיח ה' – שמו חיים – נלכד בשחיתותם, לא השלים שנתו ואיתקטיר בהאי קטירא.

חזיון מלחמת האור החיים בכוחות הטומאה

על אתר, מציין ר"ח ילוז, כי כפי הנראה קיים קשר בין אגדה נוראה זו, לחזיון מופלא ונורא הוד עליו מספר רבינו האור החיים הקדוש בכבודו ובעצמו, בתוך ספרו על התורה (בראשית מט יא):

"על דרך מה שאמרו בזוהר (פנחס רלא ב) כי בסטרא אחרא הנקבה היא יותר חזקה מהזכר, כי הזכר נוטל יותרת שלה ונקרא יותרת הכבד. וכדבר הזה ובחזיון הראוני בחלום שהאבקתי במלחמה עם הזכר, ויהי נקל בעיני להכניעו והפלתי אותו בכוחי, ולנקבה נתאמצתי בכל כוחי כמה פעמים, ואחר כמה טרחות יכולתי להשליכה כמה מעלות למטה לארץ אך לא כבעלה הזכר".

רבינו האור החיים מספר כאן על מלחמה על טבעית שניהל עם כוחות הטומאה. במלחמה זו אותה הוא ניהל בכל כוחו, הוא אכן ניצח והכניע את הזכר, אולם את הנקבה לא עלתה בידו לניצח כל כך.

מטעים הרב ילוז את גופא דעובדא והוא מוסיף ואומר מפי השמועה:

"ושמעתי אומרים שמרוב חסידותו וקדושתו וענוותנותו הסתיר והעלים דבריו, ואינו אומר כי שמע הכרוז או ראה וידע מה שנגזר למעלה, אלא היה מראה ומרכיב הדברים בדמיונות ובחזיונות ובחלומות. והכל עשה מגודל ענוה והצניעות שהיו בו, שהיה מתנהג כל ימיו בהצנע לכת".

מסתבר איפוא כי יש קשר הדוק בין אותו חזיון, שכאמור התרחש במציאות, אשר בו לא הצליח רבינו האור החיים הקדוש לגבור על הנקבה של הסטרא אחרא לבין אותה 'אשה שחורה' – קליפה נוראה שרדפה אחריי בכותל המערבי עד להסתלקותו באותה שנה. ואין אתנו יודע עד מה.

מדוע באמת האור החיים לא ניצח?

מפני מה אכן לא עלתה בידו של האור החיים הקדוש להכניע את הנקבה של הסטרא אחרא? מצאנו על כך הסבר מפתיע אותו מביא הגאון רבי חיים פאלאגי מאיזמיר בשם בנו הגאון רבי יוסף: מלחמה זו התרחשה בלילה, והשלטון של הנקבה הוא בלילה!

וכך הוא כותב בספרו 'נפש חיים' (מערכת י, אות נט):

"ובני ידיד נפשי בן חכם יוסף תהלות נתן טעם למה שלא נצח לגמרי לנוקבא, יען אמרו בזוהר הקדוש (בראשית כ ב) דשולטנות לנוקבא הוי בליליא, וכמו שכתבתי לעיל (אות יג) יעויין שם. והגם כי שם נאמר על סטרא דקדושה ידוע הוא כי גם זה לעומת זה עשה אלהים, ולכן מהאי טעמא לא נצחא לגמרי היות זמן שליטתה, זה תוכן דבריו, נטריה רחמנא ופרקיה".

דא עקא שלא ברור לי היכן מצא רבי יוסף פאלאגי את הנחת היסוד שחזינונו של האור החיים הקדוש היה בלילה. ושמא שיער שחלום אינו אלא בלילה, ואם קבלה היא נקבל.

עכ"פ, השערה זו אומרת כי הסיבה לפיה לא הצליח האור החיים הקדוש לנצח ולהתגבר כליל על נקבת הסטרא אחרא היא מפני שמלחמה זו התנהלה בלילה בו כוחות הנקבה שולטים.

אולם ידידי הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ הראני באצבע את דבריו הקדושים של הרה"ק המגיד רבי ישראל מקוזניץ הכותב כי עד ביאת משיח צדקנו לא יוכלו לתקן את קליפת הנקיבה, וכך כתב בספרו 'עבודת ישראל' (ליום הכיפורים) בבואו להסביר את שורש המחלוקת האם אף אשה אחרת היו מתקנים לכהן גדול ביום הכפורים:

"שבעת ימים קודם יום הכיפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין ומתקנין לו כהן אחר תחתיו, רבי יהודה אומר אף אשה אחרת מתקנין לו (יומא ב.). רומז הענין... שיש כהן אחר, זה לעומת זה, הנקרא כהן און שהוא תחתיו, ודכורא דקליפה היו מתקנים, כי עיקר התיקון הוא על ידי הכנעתם אל הקדושה.

ור' יהודה אומר אף אשה אחרת וכו', פירוש שהיה מתקנין כל כך אפילו בחינת נוקבא דקליפה להכניע אותה. ולכן חלקו עליו חכמים, כדאיתא בזוה"ק, שאי אפשר לתקן בחינת נוקבא לגמרי עד שיבא משיחנו במהרה, כי הגבורות דנוקבא קשים מדכורא".

מבואר כאן מדברי המגיד מקוזניץ כי הנצחון על בחינת הנקבה של הסטרא אחרא לא יהיה כי אם בביאת משיח צדקנו, ולפיכך נראה שזהו הטעם שלא עלתה זאת בידו של האור החיים הקדוש.

גם האריז"ל ראה שם את הסטרא אחרא

חזיון דומה מאוד מסופר על רבינו האר"י הקדוש. אף הוא ראה את הסטרא אחרא באיזור הכותל המערבי, אלא שהוא ניצל ממנו בס"ד. ואת הדברים מביא לנו החכם הטריפולאי המכונה האבר"ך – רבי אברהם כלפון (תצ"ה – תק"פ) בספרו 'מעשה צדיקים' (סי' ז), שרק לאחרונה ממש יצא לאור עולם:

"מעשה האר"י שראה סטרא אחרא בהר הבית – מעשה בהרב האריז"ה שהיה בצפת תוב"ב. ויום אחד עלה בדעתו לילך לירושלים לעשות זיירא [=השתטחות על קברי צדיקים] ועשה איזה יחוד שצריך לעשות ותיכף בא לירושלים, וכשנכנס לירושלים תוב"ב ראה סטרא אחרא, רגל אחת על בית קדש הקדשים ורגלה השניה על המשחית של גויים. ונרתע הרב לאחוריו ועשה מה שעשה ותיכף חזר לצפת תוב"ב, עד כאן".

וראה לרבי חיים הלוי הורביץ אשר כתב בספרו 'חבת ירושלים' (ירושלים תר"ד, מאמר מבשרת ציון אות יט):

"והנה האר"י ז"ל הלך בסוף ימיו ממצרים לארץ ישראל ונסע לצפת ולא יכול לדור בירושלים בסיבה שראה לפלוני הידוע איש אחד רגלו אחת על המקום שהיה ורגלו אחת נוכח בית המקדש, ע"כ, כן כתב בספר צח ואדום".

ואכן כך כתב רבי רפאל טרייוויש בספרו הנדיר 'צח ואדום' (קושטא ת"ק, ב ב):

"ועל פי הדברים האלה האמיתיים נסתלקו כל הגמגומים אשר גמגמו איזה ת"ח ה"י מנסיעת האר"י הקדוש זלה"ה לצפת תוב"ב מסיבת שראה לפלוני הידוע רגלו אחת על המכה הידוע ורגלו אחת נוכח ב"ה".

יש להבחין כי מפשטות דברי האבר"ך נראה כי רגלו האחת של הסטרא אחרא עמדה על המסגדים שבהר הבית, אולם בעל 'צח ואדום' גורס כי רגלו זו עמדה בעיר מכה הידועה למוסלמים, ועיין עוד בדבריו שם.

השכינה הקדושה בכותל המערבי

לעומת זאת, ולהבדיל אלף אלפי הבדלות, ישנה אגדה מהימנה, עתיקה אף יותר, אשר ממנה עולה כי גדולי ישראל זכו בכותל המערבי לגילוי אשה לבושת שחורים, אשר היא הייתה השכינה הקדושה בכבודה ובעצמה.

נעקוב כאן אחר הנוסחאות השונות שנאמרו כלפי מעשה גילוי השכינה בכותל המערבי אצל רבינו אברהם הלוי מוגרבי – ברוכים, מגדולי תלמידי האריז"ל, אשר קבלה בידינו כי הוא זכה לכך. וממנו נעבור אל עוד מחכמי ישראל אשר אף עליהם יצאה שמועה שכזאת.

בספר השנוי במחלוקת 'חמדת ימים' (אזמיר תצ"א, ח"ב דף ה) תחת הכותרת 'מעשה הר"א הלוי ז"ל' אנו מוצאים את הסיפור הבא:

"הרב מהר"ר אברהם הלוי ע"ה אשר אחר שהלך ירמיהו בגלות... בא באחד מאיתני ארץ הקדושה הרב מהר"א הנזכר שהיה חסיד קדוש ופרוש כל ימיו... ויהי היום חלה אותו צדיק והגיע עד שערי מות. ונכנס אצלו הרב ז"ל לבקרו. ויאמר לו: הן קרבו ימין למות אכן אלמדך להועיל ואם כה תעשה יוסיפו לך עוד כ"ב שנים – קבל עליך מעתה ללכת להתפלל לפני כותל מערבי ותשפוך תחינתך שם ותזכה לראות פני שכינה ותתרפא מיד מחוליך.

ומיד נדר ללכת כדבר הרב ז"ל ותיכף ומיד נתרפא מחוליו. ואז מכר מטלטלי הבית לצורך הוצאת הדרך כי היה עני ביותר וילך לירושלים. ובא לפני כותל מערבי והיה קורע כדין הרואה בית המקדש בחורבנו. ותיכף נתגלתה אליו השכינה וראה אותה כביכול כמו שראה אותה ירמיהו הנביא הולכת מבית קודש הקדשים וראשה פרוע כמו שכתוב במדרש איכה.

וכיון שראה אותה החסיד ר' אברהם ע"ה בצער גדול כזה, אז נתן את קולו בבכי, קול ברמה וצעקה גדולה ומרה. והיה רץ מרוב הצער כנגד בית אחד אשר שם והכה את ראשו בכותלי הבית ונתעלף מרוב הצער ונפל לארץ. ואז ראה שהשכינה לקחה את ראשו בין ברכיה וקנחה את דמעות עיניו, ואמרה לו: אברהם בני התנחם כי יש תקוה לאחריתך ושבנו בנים לגבולם. ואחר זה שב רוחו בקרבו וחזר לצפת תוב"ב.

ויבוא לפני הרב ז"ל. ושאל לו הרב: ראית כזאת וכזאת. והשיב לו: הן. ואמר לו: כל זה ראית בזכות התשובה שנתעוררה על ידך, ובזכות זה הוסיפו לך מן השמים כ"ב שנה, בעבור השכינה סוד תורה שבעל פה הנבנית מכ"ב אותיות, ובעבור נשמת ירמיהו הנביא אשר היא עמך. רק חזק ואמץ ביראת ה' להוסיף בהתעוררות התשובה לבני העיר".

המקור הוא בספר עמק המלך

כמעט ברור כי בעל 'חמדת ימים' העתיק את סיפור זה בשינויים קלים מתוך דברי רבי נפתלי הירץ בכרך, בספרו 'עמק המלך', שכבר נדפס באמשטרדם בשנת ת"ח (שער קרית ארבע פרק קיב. דף קט טור ב-ג):

"וכשרצה לתקן כל ישראל בימי מ"ו קודש קדשים האר"י זלה"ה אחר שהלך ירמיהו בגלות שכינה בכל מקום... בא באחד מתלמידיו ושמו מורינן ורבינו הרב רבי אברהם הלוי זלה"ה שהיה חסיד קדוש ופרוש כל ימי חיותו באדמת עיר הקודש בק"ק צפת תוב"ב... ובתוך כך חלה אותו הצדיק והגיע עד שערי מוות ונכנס אצלו רבו האר"י זלה"ה לבקרו, ואמר לו: רצונך שתלך לירושלים ותתפלל כנגד כותל מערבי - תתרפא מחוליך.

מיד נדר לילך לירושלים עיר הקודש ותיכף נתרפא מחוליו ואז מכר מטלטלי הבית לצורך הוצאות הדרך כי היה עני גדול. והלך לירושלים ובהגיעו כנגד כותל מערבי היה קורע כדין הרואה בית מקדש בחורבנו, ותכף נתגלתה עליו שכינה שראה אותה כביכול כמו שראה אותה ירמיהו הנביא הולכת מבית קדשי הקדשים, ראשה פרוע כדאיתא במדרש איכה, וגם על זה נתקנה קינה 'אז במלאת ספק' ומה טוב ומה נעים שיאמר אותה גדול ורב שבעיר.

וכיון שראה אותה רבי אברהם זלה"ה בצער גדול כזה, אז הרים קולו בבכי וצעק צעקה גדולה ומרה, והיה רץ מכח רוב הצער בראשו כנגד בית אחד אשר שם והכה ראשו בכותלי הבית, ונתעלף מרוב צער ונפל לארץ. ואז ראה שהשכינה לקחה את ראשו בין ברכיה וקנחה את דמעות עיניו ואמרה לו: אברהם בני התנחם כי יש תקוה לאחריתך ושבנו בנים לגבולם. ואחר זה שב אל דעתו כבראשונה. וחזר לצפת תוב"ב.

ותיכף שאל אותו רבו: ראית כזה וכזה, והוא אומר: הן. ואמר לו: את כל זה ראית בזכות התשובה שנתעוררה על ידך. ובזכות זה הוסיפו לך מן השמים כ"ב שנה, בעבור

השכינה היא תורה שבעל פה הנבנית מכ"ב אותיות, ובעבור נשמת ירמיהו הנביא ע"ה אשר היא עמך, רק חזק ואמץ ביראת ה' להוסיף בהתעוררות התשובה לבני העיר.

גרסה שונה בספר קב הישר

לעומת גרסה זו אנו מוצאים גרסה שונה בכמה וכמה פרטים בתוך הספר הנפוץ 'קב הישר' של רבי צבי הירש קאייידנובר, אשר נדפס לראשונה בפפא"מ בשנת תס"ה. וזה לשונו שם (פרק צג):

"והרב האר"י ז"ל היה מפליג בחסידותו ואמר על החסיד ר' אברהם הלוי ז"ל שהוא היה גלגול של ירמיהו הנביא, ופעם אחת אמר לו האר"י ז"ל דע כי שלמו ימך והגיע ימך למות אם לא שתעשה תקנה אחת שאלמדך, ואם תעשה אותה תקנה זו אזי תחיה עוד כ"ב שנים, וזו היא התקנה שלך שתלך לירושלים ושם תלך להתפלל לפני כותל המערבי ותשפוך תחנתך ותזכה לראות השכינה.

ואז הלך החסיד לביתו וסגר עצמו ג' ימים וג' לילות בתענית שק ואפר ואחר כך הלך החסיד לירושלים ובא לפני כותל המערבי בתפלה ובתחנונים בבכי גדולה, ואחר כך ראה על גבי הכותל צורה דוגמת אשה מלובשת שחורים ותיכף מרוב פחדו נפל על פניו ארצה והיה צועק ובוכה בבכי גדול ואמר אוי לי שראיתך בכך אוי אהה על נפשי והיה מאריך בבכיה וזעקות והיה ממרט שערות ראשו עד שנתעלף ונרדם, ואז ראה בחלום שבאה אליו השכינה בבגדים נאים ואמר התנחם בני אברהם כי יש תקוה לאחריתך וישובו הבנים לגבולם כי אשיב את שבותם ורחמתי אותם.

ויקץ וישא את רגליו וחזר לצפת ובא אל האר"י ז"ל ותיכף אמר האר"י ז"ל אני רואה בך שזכית לראות פני השכינה, ומעתה תהיה בטוח שתחיה עוד כ"ב שנים. וכן הוי שהחסיד היה חי אחר זה המעשה כ"ב שנים".

בספר אור צדיקים

בדומה לגרסה זו אנו מוצאים שכתב הגה"ק רבי מאיר פופרש אלא שהוא החליט להעלים את חלק מהפרטים מחמת כי כבוד אלוקים הסתר דבר. וכך כתב בספרו 'אור צדיקים' (עמוד העבודה פרק יז, ואין זה מופיע בכל המהדורות ואכמ"ל בזה):

"איש אחד היה בצפת תוב"ב מיחידי סגולה ושמו כמוהר"ר אברהם הלוי ז"ל... והקדוש האריז"ל העיד עליו שהוא גלגול של ירמיה הנביא. ופעם אחד ליה האר"י ז"ל: עתה נשלמו ימך ואין לך עוד לחיות, אם לא תקנה אחת אני רואה לך ואפשר שתחיה, ואם תזכה לחיים תהיה זוכה לחיות עוד כ"ב שנים. והתקנה היא: לך אל ירושלים ושם תלך אל כותל מערבי ושם תשפוך את תחנתך. אם תתרצה לפניו ית' ותזכה לראות השכינה – אז תחיה עוד כ"ב שנים.

מיד כששמע אותו חסיד את דברי האר"י ז"ל סגר את עצמו ג' ימים וג' לילות בתענית ובקש בבכיה גדולה. ולסוף ג' ימים הלך לפני כותל מערבי והתפלל שם ובכה בכיה גדולה. ופתאום נשא עיניו וירא על גבי כותל מערבי דוגמת אשה אחת מאחוריה. ובאיזה מלבוש ראה אותה – אין רצוני לכתוב, לחוס על כבודו יתברך. ותיכף כשראה אותה נפל על פניו, והיה צועק ובוכה ציון ציון אוי לי שראיתך בכך.

והיה מתמרמר כל כך בבכי והכה על פניו והיה ממרט בזקנו ושערות ראשו עד שנתעלף ושכב ונרדם על פניו. אז ראה בחלום שבאת כדמות אשה ונתנה ידה על פניו ומנגבת דמעות עיניו, ואמרה לו: התנחם בני אברהם כי יש חקוה לאחריתך ושבנו בנים לגבולם כי אשיב את שבותם ורחמתים. וייקץ ר' אברהם הלוי ז"ל וחזר לצפת שמח וטוב לב. וכשראה אותו האר"י ז"ל, אמר ליה: אני רואה בך שזכית לראות השכינה ומעתה בטוח אתה להיות עוד חי כ"ב שנים, וכן היה שהיה חי כ"ב שנים מכוון".

באגרת רבי שלמה שלומיל

בשנים האחרונות נמצאה אגרת קדמונית אשר אותה כתב רבי שלמה שלומיל, חתנו של המקובל רבי ישראל סרוק ותלמיד תלמידי האר"י, ואשר בה הוא כבר מתייחס לסיפור נורא הוד זה.

האגרת נדפסה בתחילה ב'קובץ על יד' (כרך יג) ושוב בתוך ספר 'האר"י וגוריו' (הוצאת אהבת שלום, ירושלים תשנ"ח. ושם אגרת רביעית), ומשם העתקנוה:

"אחד היה פה צפת תוב"ב ושמו כמהר"ר אברהם הלוי זצ"ל אשר חיבר תיקוני שבת שבסוף קיצור ראשית חכמה... ואילו באתי לספר בגדולות זה החסיד, יכלו עשרה ניירים והמה לא יכלו. והאר"י זצ"ל העיד עליו שהוא גלגול של ירמיה הנביא. ואמר לו פעם אחת: עתה הנה נשלמו ימך, ואין לך עוד חיות, אם לא תקנה אחת אני רואה לך, ואפשר שעל ידה תחיה. ואם תזכה לחיים תחיה עוד כ"ב שנים. וזו היא: לך לירושלים ושם תלך לפני כותל מערבי ושם תשפוך את תפלתך ודמעתך, ואז אם תרצה לפני קונך ותזכה לראות שכינה אז תהיה בטוח שתחיה עוד כ"ב שנים.

מיד כששמע כמהר"ר אברהם הלוי אותו דבר, מיד מכר כל מטלטלי ביתו לפיזור הדרך והלך לירושלים. ותיכף סגר עצמו שלושה ימים ושלושה לילות בתענית ובשק ובבכיה גדולה, ולא אז משם. ולסוף שלושה ימים הלך לפני הכותל מערבי, והתפלל שם ובכה בכיה גדולה. בין כך נשא את עיניו וראה על גבי הכותל מערבי דוגמת אשה אחת מאחוריה, ובאיזה מלבוש שראה אותה איני רוצה לכתוב, הנה אחוש לכבוד קוננו, ותיכף שראה אותה באותו אופן נפל על פניו ארצה, והיה צועק ובוכה: אימא אימא, אימא ציון, אוי לי שראיתך בכך (המעייין בפירוש ז' קינות בקינה של אז במלאת ספק יבין את זאת, וזה ראייה לדברי האר"י זצ"ל). והיה כך מתמרמר בבכיה והכה על פניו והיה ממרט בזקנו ובשערות ראשו עד שנתעלף, וישכב וירדם על פניו.

אזי ראה שם בחלום שבאה ושמה ידה על פניו והיתה מנגבת מדמעות עיניו ואמרה לו: התנחם בני אברהם כי יש תקוה לאחריתך ושבנו בנים לגבולם כי אשוב את שבותם וריחמתים. ויקץ כבוד הרב ר"א משנתו וחזר לצפת תוב"ב שמח וטוב לב. ובראותו האר"י זצ"ל אמר לו: כבר אני רואה בך שזכית למראות השכינה, ומעתה בטוח אתה שתחיה עוד כ"ב שנים, וכן היה שחיה אחר זה כ"ב שנים במכוון".

רבי חיד"א: שלא יפקפק שום אדם בלבו

הגאון רבי חיד"א שדבר מעשה נורא זה הגיע לאוזניו, קיבל את הדברים ואף ביקש לעורר ולהתריע כי לא יהיו אף אדם לפקפק בכך. וכך הוא חוקק זאת בערכו של רבי אברהם הלוי אשר בתוך ספרו 'שם הגדולים' (אות ט):

"מהר"ר אברהם הלוי ברוכים – ז"ל הוא הקדוש שראה השכינה עין בעין בהקיץ בכותל מערבי. ולקול הסיפור דכדי שלא יפקפק שום אדם בלבו אני אענה במיטב הארש, אנו מאמינים ודאי בכל דברי רז"ל, לכו חזו מאמרם בילקוט ירמיה סימן ט"ו על פסוק אמללה יולדת השבעה שירמיה ראה אשה לובשת שחורים וכו' ואמרה אני אימא ציון וכו' ע"ש

ואלו הם דברי המדרש בשלמותם (ילקוט שמעוני ירמיהו רמז רצג):

"אמר ירמיה כשהייתי עולה לירושלים נטלתי עיני וראיתי אשה אחת יושבת בראש ההר לבושה שחורים וראשה סתור וצועקת ומבקשת מי ינחמנה ואני צועק ומבקש מי ינחמני, קרבתי אצלה ודברתי עמה אם אשה את דברי עמי ואם רוח את הסתלקי מלפני, ענתה ואמרה לי אין אתה מכירני אני היא שהיו לי שבעה בנים יצא אביהם למדינת הים עד שאני עולה ובוכה עליו הרי שני בא ואמר לי נפל הבית על שבעה בניך והרגם איני יודעת על מי אבכה ועל מי אסתור שערי, אמרתי לה אי את טובה מן אימא ציון שהיא עשויה מרעית לחית השדה, ענתה ואמרה לי אני אמך ציון שהיא עשויה מרעית לחית השדה אני היא אם השבעה שכן כתיב אומללה יולדת השבעה, אמר לה ירמיה דומה מכתך למכת איוב קומי שבי ירושלים".

ועל זה הוא שקונן הקלירי בקינותיו ליום תשעה באב:

אֲזִי בְּמֵלֶאֱת סִפְּק יָפָה פְּתֻרָצָה. הֵן אֶרְאֶלֶם צָעֲקוּ חוּצָה. בֵּן חֶלְקִיהוּ מֵאַרְמוֹן פִּיּוּצָא. אֵשָׁה יִפֵּת תֵּאָר מְנוּלֶת מְצָא:

גוֹזְרֵנִי עֲלִיךְ בְּשֵׁם אֱלֹהִים וְאָדָם. אִם שֵׁד לְשֻׁדִּים אֶתְּ אוֹ לְבִנֵי אָדָם. דְּמוֹת יִפְיֵךְ כְּבִשָׁר וְדָם. פְּחֻדְךָ וִירְאָתְךָ כְּמֵלֶאכִים לְבָדָם:

הֵן לֹא שֵׁד אָנִי וְלֹא גֵלֶם פְּחֵת. יְדוּעָה הֵייתִי בְּשׁוּבָה וְנַחַת. הֵן לְאַחַד אָנִי וְלְשֻׁלְשָׁה וְשִׁשִּׁים וְאַחַת. וְלְשָׁנִים עֶשֶׂר וְלְשָׁבָעִים וְאַחַת:

זֶה הָאֶחָד אֲבָרְהָם הָיָה. וּבֵין הַשְּׁלֹשָׁה אָבוֹת שְׁלִישִׁיָּהּ. חֵק שְׁנַיִם עָשָׂר הוּא הוּן שְׁבִטֵי יָהּ.
וְשֵׁשִׁים רְבּוּא וְשִׁבְעִים וְאַחַד סְנֵהֲדָרֵי יָהּ:

טַעֲמֵי הַקְּשִׁיבִי וְעֲשִׂי תְּשׁוּבָה. יַעַן הָיִיתְךָ כָּל כֶּךָ חֲשׁוּבָה. יָפָה לְךָ בְּעֶלְפֶךָ וְלִשְׁמִיחַ בְּטוֹבָה.
וְלֹא לִקְרָא עוֹד בֵּת הַשְּׁוֹבָבָה:

כִּי אֵינְךָ אֲשַׁמַּח וְקוֹלִי מָה אָרִים. הוּן עוֹלָלִי נִתְּנוּ בְּיַד צָרִים. לִקּוֹ נְבִיאֵי וְדַמָּם מְגָרִים. גְּלוּ
מִלְכֵי וְשָׂרֵי וְכַהֲנֵי וְהָרִי הֵם בְּקוֹלָרִים:

מְלוֹן מְקַדְּשִׁי בְּעוֹנֵי נָדָד. דּוֹדֵי מְאֹז נָדָד וַיִּוֹדָד. נַעַם אֶהְלִי בְּעַל פְּרָחֵי שְׂדָד. רַבְתִּי עִם אֵיכָה
יִשָּׁבָה בְּדָד:

שָׁחָה הָאֲשָׁה לְנִבְיָא יִרְמְיָהּ. שֶׁח לְאֵלֵהֶיךָ בְּעַד מִכַּת סוֹעֲרָה עֲנִיָּה. עַד יַעֲנֶה אֵל וַיֹּאמֶר
דָּיָה. וַיִּצְיֵלֵנִי מִחֶרֶב וְשִׁבְיָהּ:

פֶּלֶל תַּחֲנֶנֶה לְפָנַי קוֹנוּ. מְלֵא רַחֲמִים רַחֵם כְּאָב עַל בְּנוֹ. צָעַק מֵה לְאָב שֶׁהִגְלָה בְּנוֹ. וְגַם אוֹי
לְבֹן שָׁעַל שְׁלַחֲן אָב אֵינוֹ:

קוֹם לְךָ יִרְמְיָהּ לְמָה תַּחֲשָׁה. לְךָ קָרָא לְאָבוֹת וְאַהֲרֹן וּמֹשֶׁה. רוֹעִים יָבּוּאוּ קִינָה לְהַנְשֵׂא.
כִּי זָאבֵי עָרַב טָרְפוּ אֶת הַשֶּׁה:

שׁוֹאֵג הָיָה יִרְמְיָהּ הַנְּבִיא. עַל מִכְּפֹלָה נוֹהֵם כְּלָבִיא. תָּנוּ קוֹל בְּבִכֵי אָבוֹת הַצְּבִי. תָּעוּ
בְּנֵיכֶם וְהָרִי הֵם בְּשִׁבְיָהּ:

וְאִם כְּאָדָם עָבְרוּ בְּרִית. אֵיךְ זְכוּת פְּרוּתִי בְּרִית: מָה אֶעֱשֶׂה לְכֶם בְּנֵי. גְּזָרָה הִיא מִלְּפָנַי:

שָׁמַם מְקַדְּשׁ מְבַלִּי בְּאֵי מוֹעֵד. עַל כִּי יְדִידִים נִתְּנוּ לְהַמְּעֵד. תְּשִׁיבֶם כְּמֵאֵז סוֹמֵךְ וְסוֹעֵד.
תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי בָּא מוֹעֵד:

ולבל יחסר המזג אמרתי להשלים את הדברים עם מה שאיתא בספר תנא דבי אליהו (רבה,

כח):

”שוב פעם אחת נכנס ר’ נתן לבית המקדש, ומצא בית המקדש חרב וכותל אחד עומד,
אמר, מה טיבו של כותל זה, אמר אחד, אני אראך, נטל טבעת ונעצה בכותל, והיתה
הטבעת ההיא הולכת ובאה, עד שראה את הקב”ה שהוא שוחה וזוקף ועומד ומיליל,
שוחה וזוקף ועומד ומיליל, שנאמר (זכריה יא ב) הילל ברוש כי נפל ארז, ואין רוש
אלא הקב”ה, שיתברך שמו של הקב”ה לעולם ולעלמי עולמים שנקרא ראש, שנאמר
(מיכה ב יג) ויעבר מלכם לפניהם וה’ בראשם.

ראה שם גדי!

סיפור זה אין בו ספק על היותו אמת מוחלטת וברורה. רבותינו מעידים ומספרים על כך,
ואף הביאו אסמכתאות לכך. אולם כאמור, יש כמה וכמה גירסאות על אופן התרחשותו, וכפי
שהבאנו לעיל.

אגב, מעיון בכל המסורות שהבאנו עד כה עולה כי אין כל בסיס למה שכתב דוד תמר במאמרו 'מאגדות הכותל' (מבוע י' תשל"ג) כי רבי אברהם ברוכים 'ראה שם גדי על גבי הכותל כדמות אשה לבושה שחורים ושערה פרוע'. והדברים פשוטים וברורים.

עשרים ושתים שנה

יש להבחין כי בכל גירסאות המעשה רווח הסיום לפיו בשרו האריז"ל לרבי אברהם הלוי כי הוא עתיד להאריך ימים עוד עשרים ושתים שנה! אולם אך רק בספר 'עמק המלך' התבאר הסיבה למספר מסויים זה: "בעבור השכינה היא תורה שבעל פה הנבנית מכ"ב אותיות".

מעניין לציין כי גם בהקשרים אחרים מצאנו בחז"ל כי הוספה על שנות חיים עומדת על עשרים ושתים שנה! כך אומרת הגמרא במסכת בבא בתרא (יא א) על בנימין הצדיק שנטה למות ובשכר שהחיה אשה ושבעת בניה בשני בצורת 'הוסיפו לו עשרים ושתים שנה על שנותיו'. גם בספר הזוהר הקדוש (פרשת בלק, רה א) מסופר על רבי יוסי דפקיעין אשר נתבקש בישיבה של מעלה, ובנו העתיר ברחמים עליו, ויצאה בת קול מן השמים שאמרה כי הוסיפו לרבי יוסי דפקיעין עוד עשרים ושתים שנות חיים כדי שיוכל ללמד תורה לבנו.

הרי לנו שבהתרחש נס שכזה של הוספת שנות חיים, עומד סך ההוספה על עשרים ושתים שנה! ויש לעיין בטעם הדבר שמוסיפים בדווקא את מספר השנים הזה.

וראה בספר תורת חיים (ב"ב שם) שנתן טעם השווה הן לדברי הגמרא והן לדברי הזוהר:

"הוסיפו לו עשרים ושתים שנה - כמנין אותיות התורה, רמז שהוסיפו לו בשביל התורה לקיים מה שנאמר בתורה כל המקיים נפש אחת כאלו קיים עולם מלא. וכי האי גונא איתא בזוהר פרשת בלק שהוסיפו לו לרבי יוסי על שנותיו עשרים ושתים שנה רמז נמי שבזכות התורה הוסיפו לו לקיים מה שנאמר כי יקרא קן צפור לפניך כדאיתא התם".

גם טעמו של המהרש"א יכול להאמר על שניהם, שכן הוא מסביר שכמות שנים כזאת נחשבת לדבר מועט, וכלשונו (ח"א לב"ב שם):

"והוסיפו לו כ"ב שנים - דמצינו שהן נקראות שנים מועטות ברבקה שאמרה ליעקב 'וישבת עמו ימים אחדים' וגו' דהיינו מועטים כפירוש רש"י, והוא נתעכב שם עד בואו לאביו כ"ב שנים וק"ל".

אולם ראה בחתם סופר (ב"ב שם) שנתן טעם לכ"ב שנים אצל בנימין הצדיק, שהוא כנגד האשה, שבעת ילדיה, ובן ובת האמורים להיוולד לכל אחד מהם, שביחד הרי זה כ"ב נפשות. וטעם זה אינו שייך כאמור במקומות אחרים. וראה ספר 'ברית יעקב' להגרי"ח סופר (סי' ג הערה ח). וראוי ליתן לב כאמור שאף כאן, במעשה דרבי אברהם הלוי, באה התוספת במנין שנים זה.

גם ירמיה הנביא נתגלה אליו

חשוב לדעת כי רבי אברהם הלוי היה כפי הנראה רגיל בחזיונות שמימיים, כי יש לנו בקבלה שהוא גם זכה לגילוי ירמיהו הנביא, וכך הביא הרב יוסף גן בספרו 'מוסר השכל' (אזמיר תר"ג. תיקון טו):

"וכמו ששמענו, אבותינו סיפרו לנו אשר אירע לכמוהר"א הלוי ז"ל שהיה רגיל לקרות ספר תהלים בכל שבת קודש על מצבת ירמיה הנביא. ויום אחד ראה שאיש לבוש לבנים וכלי המים מכסף צרוף בידו והמטפחת על השנית, ונתן להרב ז"ל, והרב נבהל ויפול על פניו, ואחר קם ברעדה וישב אל ביתו.

ואז גילה לו הרב האר"י ז"ל שהאיש הלזה היה ירמיה הנביא שנגלה אליו, שעל ידי אמירת תהלים בקול נעים אז היתה עת רצון לבא הפקודה, ונתן לו הכלי של מים כדי שיתן הוא לרחוץ לירמיה הנביא כיון שהוא היה לוי וירמיה היה כהן, ואם היה נותן הכד לרחוץ לירמיה אז היה מגלה זמן הגאולה וכיון שנבהל מפניו ולא לקח הכלי ליתן המים על ידי ירמיה הכהן – נתעכבה הגאולה לבא".

ושמועה זו עולה יפה עם מה שהבאנו לעיל כי האריז"ל גילה ברוח קדשו כי נשמתו של ירמיה הנביא הייתה מגולגלת בתוך רבי אברהם הלוי, ולפיכך דווקא הוא זכה לגילוי נאדר בקודש זה.

פירושו של התפארת שלמה

ודבר נכון הוא להסמיק לכל האמור עד עתה, מילין לצד עילאה אשר דבר בקדשו הגה"ק רבי שלמה הכהן מרדומסק על עניין מעשה זה של רבי אברהם הלוי. וכך הוא שכתב בספרו 'תפארת שלמה' (פרשת ויצא):

"או יאמר, וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם. כבר בארנו ענין יעקב בזה הפרשה הכל רמוז לזמן הגלות אשר אנו בדיוטא התחתונה בחינת הרגלים. וידוע מ"ש בספר עמק המלך במעשה שהביא מר' אברהם הלוי ז"ל מתלמידי האר"י ז"ל שהיה גלגול ירמיה הנביא והיה מתאבל תמיד על חורבן בהמ"ק וצוה אותו האר"י ז"ל שילך אל הכותל מערבי והיה לו שם התגלות השכינה בתחלה בלבוש שחור כדרך אשה אבילה וראשה חפוי. ותיכף נתגלה לו בהדר יופיה בשמחה עצומה.

וזה הענין בגמרא (חגיגה ה ב) הא בבתי בראי והא בבתי גוואי עוז וחדוה במקומו. (דה"א טז כז) וזה ג"כ וישא יעקב רגליו הם ימי הגלות וילך ארצה בני קדם. שהיה מעורר תיכף החסד אשר הי"ג מכילין דרחמי המסיימים אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם (מיכה ז כב). קדם ידעתי מעדותיך (תהלים קיט קנב) היינו הרצון הקדום בחסד עליון קודם ברי"ע וזה אשר הנביאים הראשונים תיכף אשר נבאו התוכחות והיסורים מגלות תיכף אמרו נבואתם על הגאולה העתידה כי כן הוא בבתי גוואי כנ"ל. וזה פירושו (בראשית כט ה) הידעתם את לבן בן נחור היינו לובן העליון הרחמים והחסדים אשר יהיה לעתיד. והנה רחל בתו באה עם הצאן צאן קדשים. והבן".

הרדב"ז ז"ל היה לו שם גילוי שכינה

ואם סבורים אתם כי רבי אברהם הלוי היה היחיד שזכה לגילוי שכינה בכותל המערבי, הרי שמסורת נוספת מספרת כיוצא בזה אף על הגאון הרדב"ז – רבינו דוד בן זמרא.

וכך הוא שכתב רבי משה ריישר בספרו 'שבחי ירושלים' (לבוב תרל"א, שער ה' – שבחי הארץ):

"הכותל עומדת לצד ההר למערב, ועל זה היא מכונה 'כותל המערבי'. ארכה כנגד כל אורך ההר, אולם משני הצדדים בנו הישמעאלים בתים רבים סמוכים להכותל, והיה להם הכותל לכותלי ביתם בעוה"ר. רק באמצע נשאר מקום פנוי כשלושים אמה אשר שם עומדים היהודים להתפלל.

ויש עוד כעשר אמות כותל הנגדר באבנים ולא יניחו את היהודים לבא שמה, כי הרדב"ז ז"ל היה לו שם גילוי שכינה. ומאז היו היהודים מתפללים ובוכים שם בקול צעקה. על כן גדרו הישמעאלים את המקום ההוא בכותל אבנים, כי הוא סמוך ללשכת הגזית מקום מושב שופטיהם, באמרם כי היהודים מבלבלים את דעתם בצעקתם. וכבר רצו היהודים לקנות המקום ההוא לבנות שם בית המדרש אך הישמעאלים לא רצו אף בהון רב".

ואף הרה"ק משפיטיווקא

ושוב אנו שומעים כי השכינה גם התגלתה בכותל המערבי אל הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטיווקא. וכך ראיתי מובא בספר 'שריד מקדשנו' (עמוד נו):

"ושוב מספרים: פעם אחת הלך רבי יעקב שמשון משפיטיבקה להתפלל אצל כותל המערבי. כיון שעמד שם עד שהחשיך היום, ראה אצל אבן אחת אשה אחת לבושה שחורים ועטופה שחורים והיא מקוננת ובוכה. כיוון שרצה להסתכל בה, מיד כהו עיניו ולא יכול לראות דבר. כאשר [שבה] אליו רוחו, בכה ונאנת. פתח ואמר: ראיתי השכינה בוכה ונוהגת אבלות. שמע מינה, נח נפשו של רבינו הקדוש, הצדיק רבי פינחס מקוריץ. מיד קרע קריעה כדין וברך ברכת דיין אמת.

עמדו החסידים ורשמו הדברים ונמצאו מכוונים על רגע כמימרא, שבאותה שעה נתבקש רבי פינחס מקוריץ לישיבה של מעלה".

אפס שכפי הנראה נפלה כאן טעות במסורת זו. שכן מקור קדום מספר זאת בשינויים מהותיים, כשבמרכזם העובדה כי לא היה זה בכותל המערבי כי אם בחלום הלילה. וכך כתב הרה"ק יצחק אייזיק מקומרנא בספרו 'נתיב מצותיך' (נתיב היחוד שביל ד):

"כן היה מעשה, שהגאון הקדוש רבי יעקב שמשון משפיטיווקא כשהיה בארץ הקדושה ראה השכינה הקדושה בדמיונו, דמות אשה בוכה ומצטערת על בעל נעוריה, שהיה לה בעל ומת. והקיץ משנתו ואמר לחביריו: אין בעולם כעת מי שיהיה בעלה דמטרוניתא

חיה דאצילות אלא הקדוש רבי פנחס מקאריץ, ובודאי נסתלק בלילה ההוא, וקרע ובירך ובכה הרבה בכיות, שהיה רבו. ואחר זמן נודע שנתאמתו דברים אלו מכוון באותו לילה".

היכן הוא המקום שהשכינה נתגלתה?

כעת ראוי לנו שנעבור לרגע לחקור את שאלת המיקום המדויק בו נתגלתה השכינה. בידינו מצויות עדויות קדמוניות המצביעות על מקום ההתרחשות, אם כי אותם המקורות לא מתייחסים בבירור לאיזה גילוי שכינה מדובר, האם של רבי אברהם הלוי ברוכים או של הרדב"ז.

המקור הראשון הוא של רבי משה ריישר בעל 'שבחי ירושלים', ובדבריו המצוטטים לעיל הוא טוען כי המקום אינו נגיש! לדבריו, גילוי השכינה לא היה ברחבת הכותל המערבי הפתוחה, לציבור כפי שהיא הייתה בימיו, אשר ארכה עמד על כשלושים אמה, כי אם לחלק אחר של הכותל, ארכו כעשרה אמות, אשר הוא מגודר באבנים באופן שלא ניתן לבוא שם.

וראיתי למי שכתב כי בכוונה תחילה נעשה הדבר כן, שכן שונאי-ישראל בראותם את רצונם של קהל עדת ישורון להתפלל דווקא במקום זה, מפני המסורה על גילוי השכינה שהיה שם, בקשו להפריעם ולמונעם מכך, והם אלו שגדרוהו באבנים.

לעומת שמועה זו אנו מוצאים כי מחבר ספר 'חבת ירושלים' (וילנא תרל"ה), מאמר מורא (מקדש אות י) מצביע על מקום שכפי הנראה היה נגיש באותם הימים, וכדבריו:

"ויש עתה זוית הצפונית לכותל מוחזקת בגילוי שכינה".

אולם יתכן לומר שאותה זוית צפונית סמוכה היא למקום המגודר באבנים עליו מספר רבי משה ריישר, כך שאותה זוית היא המקום הקרוב ביותר למקום גילוי השכינה אשר בו עצמו לא ניתן לבוא.

התייחסות נוספת, שאם כי אינה מצביעה על המקום המסוים בו הייתה גילוי שכינה, אולם היא אומרת כי המקום עליו הצביעה המסורת היהודית כי בו היה גילוי שכינה היה נגיש לתפילה – מביא לנו רבי מנחם מנדל מקמניץ בספרו 'קורות העתים' (וילנא ת"ר. ח"ב – עלית הארץ):

"הלכנו להתפלל לפני כותל המערבי שלהר הבית כמנהגם שם, בכל עש"ק הולכים שם. ויושבים שם כמה עניים לקבל צדקה. אחר כך אומרים תהלים כמה קפיטלען. אח"כ מתפללין מנחה. אח"כ מקבלין שבת. ודעו כי התפלה דשם נובעת מלב המתפלל. והחזן עומד אצל אבן אחת שאומרים ששם נתגלתה השכינה אל צדיק אחד".

המסורות בימינו

בדורות לאחר מכן אנו רואים כי היו מזהים את מקום גילוי השכינה בפניה השמאלית של הכותל המערבי. כך אנו קוראים בתולדות רבי עקיבא יוסף שלזינגר בעל 'לב העברי', הנדפסים בראש ספר 'תורת יחיאל' (על ספר בראשית, עמוד סא):

”גם אני נכדו זכיתי והייתי בין המלווים אל הכותל המערבי, ודכירנא כי מו”ז הגאון קבע מקום תפילתו שם בפינה השמאלית של הכותל המערבי (שמעתי מפי אבא מארי זצ”ל, כי עוד בהיות מחיצת גדר שם בצד שמאל, השתדל מו”ז זצ”ל אצל השכנים הערביים שם שירשו לו להכנס לפנים מן הגדר) ולאחרי שגמר את תפילתו למרות זקנותו וחולשתו הגדולה התאמץ והלך ברגליו סמוך ממש ליד הכותל המערבי עד לפינה הימנית.”

וראה בהערה שם (אות קו) שהביאו כי ידוע ומקובל כי גילוי השכינה לרבי אברהם הלוי ברוכים היה במקום הזה.

מסורת נוספת מצויה אצל צאצאי הגאון רבי נחום משאדיק, והיא שאליהו הנביא! התגלה אל ראש משפחתם בכותל המערבי, בפינה השמאלית של הכותל! והיו רגילים להתפלל במקום זה שהוא מקום שהתפללו בו אבותיהם (ראה ספר ‘אורח דוד’, בהר”ן, הנהגות טובות אות תמא, ובהערה מס’ 532).

כיום מקובל מפי זקני ירושלים, כי מקום הגילוי (של השכינה הקדושה / אליהו הנביא) בכותל המערבי היה בפינה השמאלית של עזרת הגברים של ימינו (בזווית הסמוכה לקשת וילסון – אולם התפילה המקורה הסמוך לכותל), וכבר שמענו כי יש מחכמי ישראל אשר קבעו שם מקום לתפילתם ולצקון לחשם.

הגילוי אל האדמו”ר מאפסא ובן לויתו

למרבה הפלא מתברר כי גם בדורינו שלנו יש הטוענים כי הם זכו לראות את השכינה הקדושה בצורה כזו המתוארת לעיל. בדיוק כך – לא פחות ולא יותר.

ואלו הדברים אשר מצאתי בספר ‘יסוד לקרא’ (מהדורת האדמו”ר מסטרופקוב שליט”א, ירושלים תשס”ד. עמוד קמא):

”וכן סיפר הר”ר נחום חנון ז”ל שמרן המחבר הרה”ק מאפסא זיע”א הראה לו פעם דמות לבושה שחורים מטייל על הכותל המערבי ואמר לו שזהו השכינה הקדושה.”

שימו לב היטב: לא רק שאותו אדמו”ר מאפסא – רבי אריה לייב ליפשיץ (שנלב”ע בשנת תרפ”ט) ראה את השכינה הקדושה מטיילת על הכותל המערבי כדמות לבושה שחורים, אלא שאף הראה זאת לאדם בשם רבי נחום חנון אשר הוא מספר על כך בעדות ראייה.

ולגודל השתוממותי מסיפור פלא זה אמרתי לחפש אחרי ענין זה, ולא יאומן כי יסופר את אשר מצאתי את מקור הדברים אצל האדמו”ר מסטרופקוב זצ”ל, בהקדמת ספרו ‘דברי ישכר דוב’, אשר שם הביא את כל המעשה האמור בהרחבה גדולה ובתוספת פרטים רבים. וכך הוא שם שנאמר שם (ספורים ועניינים, אות לג):

”סיפר לי הרה”ח מו”ה ר’ נחום חנון נ”י מפה עיה”ק ירושלם תובב”א, שפעם אחת באמצע הלילה דפק מרן רבינו בחלונו והעיר אותו (כי היה גר בשכנותו ממש פתח אצל פתח) ואמר לו: טול ידיך כי יש לי לומר לך עניין חשוב. התלבשתי ויצאתי

החוצה, לקח אותי בידי. הוליך אותי לכותל המערבי (כי דירת הייתה אצל הכותל, ורבינו היה רגיל לבלות רוב שעות הלילה אצל הכותל).

כשבאנו אל הכותל הראה לי למעלה על הכותל כאילו איש אחד מעוטף בבגדים שחורים הולך שם למעלה על הכותל הנה והנה. אני נתבהלתי מאוד כי האיש ההולך למעלה היה גבוה מאוד יותר מגובה בן אדם.

בבואנו חזרה והייתי מבוהל מאוד מאותה המראה, ושאלתי את רבינו: מה זאת התמונה. השיב לי שזאת היא השכינה הקדושה המייללת על חורבן בית המקדש בכל לילה ולילה. נשתוממתי מאוד ואמרתי לרבינו: הלא אני יודע שאני איש פשוט מאוד ואין לי זכות לראות את השכינה. השיב לי מרן רבינו, כי האמת היא שאינך ראוי לזה, אלא כיון שאני רציתי להראות לך לכן זכית לראות ואין זה מכוחך.

אני לא הייתי מאמין זאת שאני אזכה למחזה כזאת, לכן בבוקר השכמתי ויצאתי אל הכותל לחקור על עניין זה ושאלתי את השוטרים הענגליים שהיו שומרים שם תמיד בלי הרף, מי היה כאן בלילה זו השומר. וספרתי לו שבעיני ראיתי איזה איש מטייל לו על גבי הכותל, ושאלתי אותו אם הוא גם כן ראה זאת. והשיב לי שלא ראה כלום, ולא עוד אלא אם היה רואה היה עליו לפי החוק, אם רואה איש הולך על הכותל לירות בו ולהרגו. וזה ברור כשמש שלא היה שם שום איש.

אני לא נחתי ועוד הוספתי לחקור אצל כמה בני אדם ישראלים וערביים הדרים שם בקרבת המקום אם ראו כנ"ל, וכולם פה אחד שזה הוא דבר בלתי אפשרי כלל. אז נחה עלי רוחי והתחלתי להאמין לדברי רבינו, והיה אצלי לאות ולמופת עד היום הזה."

בבית הכנסת הסמוך לכותל המערבי

כמעט באותה תקופה, יש לפנינו סיפור דומה, אותו העלה על הכתב ר' ראובן נענה בספרו 'אוצר המעשיות' (ירושלים תשכ"ט, ח"ב עמוד קיד), כשגיבור הסיפור הוא חכם בן ירושלים, אשר נהרג עם כיבוש העיר העתיקה בשנת תש"ח, ואף הוא ראה אשה לבושת שחורים ב'בית הכנסת' הסמוך לכותל המערבי! ואלו דבריו:

"הרב יצחק לוי ז"ל ידוע בין כל יהודי עיר העתיקה בירושלים הוא היה אחד מהמקובלים הידועים וכל לילה היה הולך לקרוא את תיקון חצות בכותל המערבי... ומספרים: פעם הוא הלך עם רב מקובל אחד מבתי מחסה לכותל המערבי בחצות הלילה, ובהגיעם לבית הכנסת שליד כותל המערבי ויראו אשה לבושת שחורים ומקוננת כמו יונה ובחזרתם לא ראוה. משערים שזו היא השכינה שנגלתה אליהם שהיתה מקוננת על בניה ועל חורבן בית המקדש."

אגב, בספר זה מובא עוד סיפור מופלא שאירע לחכם זה בכותל המערבי, אך מחמת שאין זה מנידון מאמרנו לא העתקתיו כאן, ועיין עליו.

בשנת תשס"ד!

ואם לא דיינו בכך, הנה לפנינו מה שש"מ מירושלים – שהעלים את שמו המלא – טוען כי השכינה הקדושה התגלתה אליו בשנת תשס"ד!

בספר 'קובץ ספרי ארץ ישראל' היוצא לאור על ידי האדמו"ר מהאלמין (בית שמש תשס"ז) אנו מוצאים את החזיון אותו טוען המספר כי הוא ראה בעיניו, ושלדבריו אמרו לו גדולי המקובלים בירושלים שהוא מחויב לפרסם זאת בכל העולם כולו. ואלו דבריו שם:

"זוה סיפורי: כחצות הלילה אור ליום הששי כ"ה לחודש ניסן עשרה למב"י תשס"ד לפ"ק הלכתי באישון לילה ואפילה אצל המקום הקדוש הכותל המערבי שריד בית מקדשינו שהשכינה הקדושה לא זזה ממנו כמנהגי בעשר שנים האחרונות, ואמרתי תיקון חצות בתמימות ופשיטות כאיש יהודי פשוט. ובאמצע התיקון נרדמתי וחלמתי שאשה אחת שמלובשת בשחורים באה אצלי ואמרה לי בזה"ל: תדע בני אני היא אימא ציון שמיום שנחרבה ביתי לא זזתי ממקום הזה, ואני סובלת כל כך שנים ויסורים ואין לי מנוחה אפילו לרגע קלה, רק באותו שעה שבאים לבית שלי ומנחמים אותי ומתפללים אלי "השיבנו ה' אליך ונשובה".

הכותב ממשיך לספר בארוכה את מה שהשכינה הקדושה אמרה לו באותו חזיון, וכל המאמין בזה יכול למצוא את הדברים בשלמות בספר האמור.

ואל יטעו בדברי שקר

ואתה המעיין דע לך כי קיימים סיפורים לרוב אודות מקום קדוש זה אשר לא נסתלקה שכינה ממנו ומחובתך להוציא את האוכל מתוך הפסולת ולא להאמין לכל שמועה באשר היא. ועל כך יש ברצוני להעתיק כאן את אגרתו המפורסמת של רבי עובדיה מברטנורא, אותה הוא כתב מירושלים בשנת רמ"ט (והיא לו נדפסה ב'אגרות ארץ ישראל', יערי, אגרת כב, עמוד 138)

"חקרתני לדעת מן האותות והמופתים הנראים בהר הבית... ומה אשיב לך אחי ואותותינו לא ראינו... ואין צריך לומר שמעשה הספרדי אשר כתבת שמצא איש זקן בבית המקדש והוא עוטה מעיל עד סוף כל הספור הארוך ההוא – הכל שקר וכזב! והנבונים כמוך, אחי, ראוי שיבחנו הדברים על אמתתם, ואל יטעו בדברי שקר".

איני יודע מה הוא אותו סיפור ארוך עם הספרדי שמצא זקן לבוש מעיל בבית המקדש, אם כי נראה שהוא שייך לאותו פולקלור בו אנו עסוקים עתה, ועינינו הרואות עד כמה נחרצים דברי הרע"ב נגד שמועה זו שהיא שקר וכזב.

כל אחד חייב לצייר לעצמו כך

את דברינו בזה נסיים כי גם מי שלא זכה לראות את השכינה הקדושה מלובשת שחורים, עליו לצייר זאת לעצמו כדי לבוא בכך לידי אבלות על חורבן בית המקדש ושכינתא בגלותא, וכפי שכתב כך הגאון רבי אליעזר פאפו בספרו 'פלא יועץ' (ערך אבילות):

”אמנם לא המעשה היא העיקר רק צריך להיות עין במר בוכה ולב נשבר ונדכה כאבל אם קודר יאנח בשברון מתנים על צער השמים והכל לפי הידיעה ולפי רוב האהבה ולפי זכות הנשמה והן אמת כי דלונו מאד ואין אתנו יודע מה חסרנו ומה אבדנו ומה גרמנו בעוה”ר ומהו גלות השכינה ועד היכן מגיע צערה וצער העליונים והתחתונים על זה ידו כל הדווים מכל מקום כל אדם אינו חייב אלא כשיעורו.

ויצייר בעצמו כאלו אמו חגורת שק לובשת שחורים ומתעטפת שחורים צועקת מרה קול ברמה מנהמת כיונה, מה הלשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי. וכזאת וכזאת החי יתן אל לבו דברים הממררים את הלב וישפוך את נפשו בקול יללה אולי יזכה ויראה בנחמת ציון ובבנין בית מקדשנו ותפארתנו שיבנה בב”א”.

גילוי ירמיהו הנביא!

הזכרנו במאמרינו את גילוי של ירמיהו הנביא לרבי אברהם הלוי ברוכים. מתברר איפוא כי הוא אינו היחידי שזכה לכך, ועוד כהנה וכהנה מגדולי עולם זכו לכך.

נתחיל בכך שסיפור זה אותו הבאנו לעיל על רבי אברהם הלוי ברוכים, מצאנו מקור אחר המביאו כצורתו, כדמותו וכצלמו, על רבי שלמה הלוי אלקבץ, בעל 'לכה דודי'. ורגליים לדבר כי טעות סופר נפלה באחד מהמקורות, ומעשה שהיה לא היה כי אם פעם אחת ולא פעמיים, אלא שמהר”ש הלוי במהר”א הלוי התחלף להם.

וכך כותב רבי אליהו סלימאן מאני, רבה הנודע של העיר חברון, בספרו 'קרנות צדיק' (פרק

:ג)

”וכמו שאירע למוהר”ש הלוי שהיה רגיל לקרות ספר תהלים בכל ערב שבת קודש על מצבת ירמיהו הנביא זיע”א. ויום אחד ראה איש אחד לבוש לבנים וכלי של מים מכסף צרוף בידו ומטפחת ביד השנית, ונתן להרב ז”ל. והרב ז”ל נבהל ויפול על פניו. לאחר שעה קם ברעדה ויבוא אל ביתו. ואז גילה לו האר”י ז”ל שהאיש הזה הוא ירמיהו הנביא שנגלה אליו, שעל ידי אמירת התהלים שלמד בקול נעים, אז היה עת רצון לבוא הפקודה, ונתן לו הכלי של המים, שרצה לרחוץ לו ידיו, כיון שהרב היה לוי וירמיהו היה כהן. ואם היה הרב הנזכר רוחץ לו ידיו אז היה מגלה לו זמן הגאולה, אך על ידי שנבהל מפניו ולא לקח הכלי מידו לרחוץ לו ידיו לכן נתעכבה הגאולה”.

אגב, מקורות אלו מצביעים על מקום ההתרחשות בקברו של ירמיהו הנביא. ועל כך יש לציין כי מקום קברו של ירמיהו הנביא כלל אינו ידוע, ובכלל יש הטוענים כי הוא אינו קבור בארץ ישראל כי אם בארץ מצרים (ראה בספר 'סדר הדורות', ג' אלפים רצח, בשם ספר 'שלשלת

הקבלה'. מקורות נוספים בעניין זה ראה גם אצל ז' ווילנאי בספרו 'מצבות קודש בארץ ישראל' אות נה).

עוד פגישה מעניינת עם ירמיהו הנביא מסופרת על הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב, וכמובא בספר תולדותיו 'צבי לצדיק' (פרק ט אות יא):

"היה מעשה בן כפר אחד ירא שמים, שעמד אחורי פתחו של רבינו, ושמע שרבינו מדבר עם איזה אורח בחדרו אבל רק קול דברים שמע ולא את הדברים עצמם. כשנגמרה השיחה ודלת החדר נפתחה, נכנס האיש אל החדר ויפן כה וכה וירא כי אין איש בחדר רק רבינו לבדו. שאל האיש את רבינו לתומו: איפוא הוא האיש ששמע את קול דבריו מאחורי הדלת. אמר לו רבינו: מכיון ששמעת את השיחה – שמע מינה שאדם הגון אתה, על כן דע לך שזה האיש היה ירמיהו הנביא שנגלה אלי, מפני שהיום בבוקר, כשקראתי את דברי נביאותיו שבהם קלל את ישראל בני דורו, לא יכלתי לסלוח לו על קללותיו אלו, ועל כן בא אלי והתנצל לפני על כך".

והיו כאלה שנהגו לערוך תיקוני חצות עם ירמיהו הנביא. כך למשל מסופר בספר 'שיח שרפי קודש' (בשבחי ר"א מטשעכנוב):

"זקיניו של רבי אברהם מטשעכנוב, רבי בעריש זצ"ל... שמנוחתו כבוד בעיר קוטנא, מונח אבן על קברו, שהיה ישן תמיד על האבן הזאת, ולא היה ישן על כרים וכסתות, וגם ערך חצות כל הלילות תמיד עם ירמיה הנביא. כי שומר העיר דשם ראה איך שיצא תמיד בלילה מחוץ לעיר, ויבט אחריו, ושמע בכיות שתי קולות. למחרת לא הניח אותו ליצא לחוץ עד שיאמר לו סיבת הדבר, ואמר לו אם ישבע לו שלא יגלה הדבר עד יום מותו – יאמר לו, ונשבע אליו וגילה לו כי ירמיה הנביא עורך עמו חצות".

גם בהקדמת בן המחבר לספר 'דברי משפט' מצאנו כי הוא מעיד על סבו הגדול הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך: "ואשר אמרו עליו שבכל לילה עשה חצות עם ירמיהו הנביא ע"ה". ומצאתי את הרחבת המעשה בקונטרס 'זכרון אבות' הנדפס בסוף ספר 'חידושי מהר"א' (פיעטרקוב תרפ"ה. ושם בהערה ב):

"גופא דעובדא שמעתי מפי אאמ"ו ז"ל ששמע מרבותיו נכדי הגאון בעל דברי משפט. הג"מ שלמה זלמן בא לפוזנא בהיותו עלם קטן... והיה בימי הגאון מ' נפתלי כ"ץ שהיה אז אב"ד בפיזנא. ובעת ההיא היה דיין בפוזנא הג"מ אליקים ג"ץ, וכאשר התבונן על הבחור הלז השתוקק מאד לקחתו לחתן עבור בתו... ואחר הפצרות רבות נגמר הקשר... ואשתו ראתה אשר בכל לילה אחר חצות הולך מביתו על איזה זמן ואח"כ שב לביתו, ומאוד היה הדבר לפלא בעיניה ולא הרהיבה עוז בנפשה לשאול אותו על זה בידעה כי איש קדוש הוא, ובפרט ראתה כי עושה הדבר בהסתר מאד. וגילתה הדבר לאביה. חותנו כשמעו גילה זאת להגאב"ד מ' נפתלי הנ"ל, והוסכם ביניהם כי בלילה הבא כאשר ילך מביתו ישמרו צעדי הגאב"ד וחותרו ועוד איזה אנשים מכובדים למען ידעו שרש הדבר, איה הוא הולך אחר חצות לילה, וכן עשו והלכו אתריו מרחק רב

מהעיר, וראו כי כאשר הגיע הגרש"ז למקומו כבה את הלאנטירנא [=המנורה] שהיה לו, והלך למערה עמוקה שהיתה שמה, והמה שמעו שני קולות בוכים ומיללים על חורבן ביהמ"ק, ולא ידעו מי הוא השני. אז אמר הוא להם בבואו חזרה כי היה ירמיהו הנביא ע"ה, ומהיום והלאה לא יבא עוד, יען נתגלה הדבר בפומבי".

סיפור נוסף על צדיק נסתר בעיר אוסטראה, שהיה רגיל לערוך תיקון חצות עם ירמיהו הנביא, היה מספר הרב ישעיה חשין מנקיי הדעת שבירושלים בדור הקודם (וראה בספר 'ימי הבחרות' ששמע מרבי שמואל הומינר ששמע מהנ"ל), כשתורף הסיפור הוא שחשדו באדם אחד כי הוא חוטא ובעטיו באה מגיפה על העיר, עד שבדקו ומצאו כי הוא עורך תיקון חצות עם ירמיהו הנביא, וירמיהו הנביא אמר לו שהמגיפה באה עליהם, לאשר הם אינם מקפידים על מורא בית הכנסת כראוי.

מעניין להשלים את הדברים עם סיפור מפתיע מהדור הקודם, בו התגלה ירמיהו הנביא לאשה קשת-יום והבטיח לה כי יוולדו לה בן ובת!

בתולדות המחבר הניצבים בפתח ספר 'דברי ירמיהו' של הגאון רבי חיים ירמיהו פלנסברג אב"ד שאקי (על ספר שמות, וילנא תרפ"ז, כותב בן המחבר:

"עוד אספר ספור מפליא השייך לתולדות המחבר ז"ל, שהיה הסיפור הזה תמיד שמור בזכרונו, ולא רצה לגלות ולפרסם את הדבר. אך עכשיו כשהמחבר ז"ל מתלונן תחת כנפי השכינה, אחשוב בצדק כי רשאי אנכי לספר הסיפור הזה ברבים".

תורף הסיפור הוא כי אם המחבר, מרת טעמא, נכדת הגאון בעל 'סדר הדורות' הייתה נשואה לסוחר עשיר ונכבד אשר ההצלחה האירה לו פנים ויצליח מאוד במסחרו. אפס כי ה' מנע מהם פרי בטן וילכו עריריים.

בהיותה בת ארבעים ושבע פנתה האשה ובקשה מבעלה כי ישחררה בגט פיטורין, ושמא מנישואין אחרים יזכו לבנים. רק לאחר תחנונים מרובים התרצה הבעל, ואז נישאה האשה לאדם בשם רבי אברהם פלנסברג.

בכתה האשה עד מאוד ופיזרה ממונה לצדקה בבקשתה ובתפילתה כי ירחם עליה ה' ויושיעה בדבר ישועה ורחמים.

"פעם אחת בליל השבת אחרי אכלם סעודת הלילה, ואישה הלך לבית חברו. נשארה היא יחידה בביתה. בשבתה עצובת רוח תקפתה מרירותה ותבך. והיא נשענת בידיה על השולחן, הרכינה ראשה ותרדם. ותרא בחלומה והנה ניגש אליה איש, פניו מפיקים רצון ושמחה, ובידיו כעין עריבה מכוסה, ויאמר אליה: "אני ירמיהו הנביא, אל תבכי, הא לך בת ובת". ויתעלם מפניה – ותיקץ והנה חלום. ותתחלחל האשה מאוד ממראה החלום ולא ידעה את נפשה

אחרי הדברים האלה, כעבור איזה זמן, ויתן לה ה' הריון ותלד בן בשנת החמישים לימי חייה, בשנת תר"ב בימי חנוכה, ותקרא את שמו 'חיים ירמיהו'. השם 'חיים' על שם

אביה המנוח הר"ר חיים ז"ל. והשם 'ירמיהו' הוסיפה לו על שם 'ירמיהו הנביא'. אחרי שנתיים ילדה עוד בת ותרא את שמה 'חנה צערנא' ותעמוד מלדת".

בשולי הגליון מוסיף בן המחבר ומספר:

"הערה – בהיותו באחרונה רב בעיר שאקי, עבר דרך עירו אורח מסכן שהיה לו כשרון להגיד על כל דבר ודבר גימטריאות, ויתעניינו בו רבים. כשנכנס אל בית המדרש, קראוהו חברה ש"ס שלמדו בשעה ההיא אל השולחן, ויגד להם הרבה גימטריאות. ויקרב אז גם הרב המחבר אל השולחן. ויאמרו אל האורח: זהו רבינו, מה תאמר עליו? – מה שמו, שאלם. – שמו ר' חיים ירמיהו, ענוהו. 'חיים ירמיהו' – חזר האורח את המילים האלו – הלא זה בגימטריא 'ירמיהו הנביא'. כשמוע אאמו"ר את הדברים האלה נתרגש מאוד, כי זכר את המעשה הנזכר מאמו נ"ע ילך מהשולחן ולא דיבר מאומה".

נספח: עדיות על ראיית פני השכינה

מי עוד ראה את השכינה הקדושה?

לצד כל האמור לעיל על כל אלה שזכו לראות את השכינה הקדושה בכותל המערבי, הרי שמן הראוי להרחיב בכללות אודות אלו שסיפרו על כך שזכו לראות בעיניהם את השכינה הקדושה.

והנה כבר בדברי חז"ל אנו מוצאים כזאת. הידוע שבהם הוא רבי ישמעאל בן אלישע, וכמו שאמרו (ברכות ז א):

"תניא, אמר רבי ישמעאל בן אלישע: פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתריאל י-ה ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא ואמר לי: ישמעאל בני, ברכני. אמרתי לו: יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין, ונענע לי בראשו".

וכן גם אמרו אצל שמעון הצדיק שהיה זקן נכנס ויוצא עמו לקודש הקדשים (יומא לט ב), ואמרו על כך בתלמוד הירושלמי (יומא פ"ה ה"ב):

"בעון קומי רבי אבהו והכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקודש עד צאתו אפילו אותן שכתוב בהן ודמות פניהם פני אדם לא יהיו באהל מועד. אמר לון: מה אמר לי דהוה בר נש – אני אומר הקב"ה היה".

ברבות הימים אנו מוצאים את רבינו רבי חיים ויטאל כותב ב'ספר החזיונות' (ח"ב):

ויתעלם מעיני ואני בוכה בצרה גדולה. והנה אשה חשובה יפה כשמש נצבת על ראש הסולם, ואחשבה בלבי שהיתה אמי. ותאמר, מה לך בני חיים פה בוכה? ואני שמעתי דמעתי, ובאתי לעזרתך. ותפשוט ידה הימינית ותעלני לראש הסולם. וארא והנה שם חלון גדול עגול ושלהבת אש גדולה יוצאה ממנו רצוא ושוב כמראה הבזק, בחוזק גדול

והיא לוחטת כל הנמצא שם. ואדע בנפשי כי היא להט החרב המתהפכת אשר בפתח גן עדן ואקרא במרירות נפש אל האשה ההיא ואמרת לי, אמי אמי, עזרני נא מהלהט הזה, בל ישרפני. ותאמר, אין לך עוזר מזה הלהט כי אם אתה בעצמך! ולכן אתן לך עצה מה תעשה, הנה, שים ירך על ראשך ותמצא שם צמר גפן לבן כשלג וקחהו ושים בחלון הלהט ויסגר, ותעבור מהרה... ואעשה כן, ואעבור מהרה. ותכף כרגע חזר לצאת הלהט ההוא כבתחלה. ואז נתעלמה האשה ההיא מלפני. ויחזור אליהו ז"ל להתגלות שם כבראשונה, ויאחזני בימיני ויאמר לי, בא עמי אל המקום אשר שלחוני בתחלה להביאך בו...

ואעלה אני לבדי בסולם, ואכנס בפתח העליה, ואראה את השי"ת יושב על הכסא בצד כותל ררומי באמצעו והוא כדמות עתיק יומין, זקן וזקנו לבנה כשלג, מהודר עד אין תכלית, וצדיקים יושבים שם בקרקע לפניו על גבי מצעות ומרבדים יפים וחדשים, לומדים תורה מפיו. ואדע בנפשי כי אלו הם הצדיקים הנקראים בני עליה... והנה כשנכנסתי וראיתי פניו נבהלתי ואחזתני רעדה ואפול על פני ארצה בין רגליו ולא עצרתי כח כלל. וישלח את ידו ויחזק בימיני ויאמר לי: חיים בני, קום לך, למה זה אתה נופל על פניך? לא תירא ולא תחת. אמרתי לו, אדוני, לא עצרתי כח והודי נהפך עלי למשחית מרוב אימתך הגדולה ואין בי כח לקום. ויאמר לי, הנה חזקתיך ואמצתיך, עמוד על עמך ושב לימיני בזה המקום הפנוי מאין יושב בו, אצלי ממש".

הרה"ק מקאמרנא בספרו 'נתיב מצותיך', דן בעומק העניין שהגילויים הללו הם בדמות ובגוף, והוא מאריך שם על כמה צדיקים שזכו להתגלות השכינה. והבאנו כאן קצת מדבריו (נתיב היחוד שביל ד):

"וכן היה להרב הקדוש מוהר"ר לוי יצחק [מברדיטשוב] בליל שבועות, שזכה לראות מראה השכינה כדמות וכו' ואמרה לו: חזק בני לוי יצחק צרות רבות יעבורו עליך ואתה חזק בני כי אהיה עמה לא תירא ולא תפחד.

וכך היה מעשה שבא לעיר דיקלא בעשרים בעומר... ובכה הרבה בכיות מתוך עומק הלב על צער השכינה ומרוב צער ובכיה נתעלף וירדם וראה במראה אור וזיו וזוהר גדול שהיה אור כזה מכהה גלגל חמה כדמות וכו' מקושטת בארבע ועשרים קישוטיין וכל קישוט היה מזהיר בזיו שאור השמש יחשך ממש נגדו בכמה מיני זוהר והדר כל כך לא יכילהו הרעיון הגשמי כל כך, ואמרה: חזק בני חזק וכו'.

והי' מצטער על שאינו זוכה לראות אלא מראה אחוריים ולא זכה לקבל פני השכינה והשיבו לו הרי אתה בחיים וכתוב 'לא יראני האדם וחי'...

וכל אלו הענינים רבים יוציאו דבה כמבואר בספר 'שם הגדולים' על מעשה דרבינו אברהם - ובפרט ליצני הדור ימח שמם וזכרם ואפיקורסים במהרה יאבדו ויתעקרו מן העולם - אבל הענין אמיתי".

ולא אכלא שפתי מלספר כאן את העובדה המפליאה כי מצוי כיום כתב יד, ואשר צילומו יובא בהמשך, מאת הרה"ק רבי יהודה לייב אשלג בעל פירוש 'הסולם' על הזוהר הקדוש, בו הוא מספר על סדרת התגלויות נבואיות אשר בהם זכה כי הקב"ה יתגלה אליו!

את כתב היד חשף לראשונה הרב א"מ גוטליב בספרו 'הסולם' (ירושלים תשנ"ז, עמודים א–ד) ולצידו הוא הציב פענוח מדויק מהדברים. כמובן שלא נעתיק כאן את כל החזיון הנפלא עליו הוא מספר כי אם את הנוגע לכאן בלבד:

"ויהי בתוך שני המלחמה בימי הטבח האיום, ואני תפילה, ואבך בכי רב כל הלילה, ויהי בעלות הבוקר... והנה קול אלי: אני א–ל ש–די המנהיג לכל העולם כולו ברחמים מרובים... ויאמר ה' אלי: שא רגלך ולך לך ממולדתך אל ארץ החמדה ארץ האבות הקדושים ואעשך שם לחכם גדול ועצום ונברכו בך כל גאוני הארץ, כי אותך בחרתי לצדיק וחכם בכל הדור הזה... כי עד עתה לא היה לי איש נאמן כמותך... ואסתיר פני כי יראתי מלהביט לעומת הדובר בי... ואשא עיני והנה ה' ניצב עלי ויאמר אלי: אני א–ל לאלוקי אבותך, שא נא עיניך מהמקום אשר אתה עומד לפני... בימים האלה עלה אל ליבי לערוך תפילה לה'... ובטרם אקרא והנה ה' שורה עלי ויאמר... אחרי זה שאלתי את ה'... וישבע לי ה'... ושמעתי ושמחתי מאוד...

ויהי בבוקר ואשא עיני וראיתי יושב בשמים ישחק עלי ועל דברי ויאמר לי: מה אתה רואה... ואומר: אני רואה... ויאמר לי ה'... אחרי זה היה דבר ה' אלי במחזה לאמור: שכב על צידך הימנית, ואשכב על הארץ. ויאמר לי: מה אתה רואה. ואומר: אני רואה... ויאמר לי ה'... אז אביאך אל הארץ אשר נשבעתי לאבותך לתת לך וכל יעודי יתקיימו על ידך".

כפי האמור, אין זה אלא חלק זעיר מתוך כתב יד מופלא זה, ומראה מקום אני לכם לעיין בו באותיות מחכימות.

הרב ישראל דנדרוביץ, ערד
מאמריו הנפלאים נמצאים בקובצי התקופה,
חיבר ספר "הנחמדים מזהב", ומגיד שיעורים.

